

És ki merné kérdezni, hogy lesz-e elég erejük követni a száz év előtti próbát. Szép könyvük, mely külső kiállításában is méltó az indítékhoz, minden sorával elárulja, hogy írói hű gondozói az árván maradt ol-tárnak.

Zrínyi, Széchenyi, Petőfi, Madách és Gárdonyi alakjai elevenednek meg tollaik alatt, vigasztalásul és erősítésül a sors csapásaitól lesujtott nemzedéknek. Versben és prózában, a szívhez és észhez szólva ápolja e tartalmas kötet lelkes gárdája a jobb jövőendő egyedüli zálogát: a megértés és összetartás gondolatát. Tanulmányok, mesék, novellák, könnyebb és nehezebb fajsúlyú költemények váltogatják egymást azzal a nemes célzattal, hogy legalább nyelvünk szépségeinek varázsa enyhítse némileg azt a mindnyájunk lelkét emésztő, fájó sebet, melynek gyógyulását oly nehezen várjuk.

A Dobai Jánostól évkönyv módjára szerkesztett, Petőfi arcképével díszített s a magyar nőknek ajánlott kiadványban a naptári részen kívül harminchárom szerző negyvennyole közleménye köti le érdeklődésünket. Köztük a szerkesztő öntudatoságát dicséretesen jellemző előszó s a centenárium alkalmából írt sorai és Zrínyi szellemét idéző, meg Gárdonyira emlékező avatott eikkei mellett egyebeken kívül Ötvedi Lászlónak, a pozsonyi Toldy-kör pályázatán jutalommal és Aixinger Lászlónak dícsérettel kitüntetett Petőfi-ódái teszik becessé az alkalmosság jegyében fogant kötetet. Az itt említettek, továbbá a költői kísérletekkel szereplő Szere-dai-Gruber Károly, Horváth Dani, Kersék János és Wallentinyi Dezső egyszersmind az Évkönyv legbuzgóbb, legtöbb darabban szereplő munkatársai. Verses műveik — bár formában és hangban lépést tartanak a fejlődés újabb irányával s ér-zésben és tartalommal is simulnak a jó értelemben vett korszerűséghez, — lélekben hű letéteményesei a tisztas hagyományoknak. Hasonló elvi alapon állanak műveik bizonyossága sze-rint a kötet többi verselői: Holly Jenő, Tamás Lajos, Borka Géza, Simon Mihály, Pál Imre, Sziklay Ferenc, Szíjgyeremi Elek A. Sándor, Bézey Zoltán. Különben, hogy miféle vizeken eveznek, az kitűnik Kersék

Jánosnak *Öreg hegedős* című, ihletforrásában a *Vén cigány*-ra emlékeztető verséből:

Dévény kapujánál betört a nyugat,
Ami szép volt, régi, mindent megtagad;
Amit mi imádtunk, mindent legyaláz,
Új eszmék a dalban: mámor, pompa, láz.

A jövőben bízó költő azonban nem esik kétségbe, mert noha érzi az idők súlyát és sorstársaira gondolva a Ráchel siralmát visszhangzó, *Mária menekül* felírási költeményében Heródes korának képe is megborzasztja lelkét, nem válik kishitűvé és bátran hirdeti, hogy „Nem fúlhat a vérbe: az Ige, az Eszme”.

Az Évkönyv többi derék közleményei vagy a céltudatos ismeretterjesztés szolgálatában állanak, vagy szórakoztató olvasmányok, főképp novellák. Szerzőik helyzetéből s magyar lelkéből sarjadzó közös vonások jellemzik az Évkönyvnek többnyire igen élvezetes írásait: faji öntudat, az anyanyelv szeretetteljes kultusza, csüggedést nem ismerő erős hit és önbizalom. Olvastukra lelkünket valami jóleső melegség járja át, melynek hatása alatt megnyugvással érezzük, hogy szenvedéseink túlsó osztályosai méltósággal viselik sorsukat s hogy kezükben jó helyen van a fenyegetetett magyar műveltség zászlója. Hálás, testvéri köszönet érte mindannyiuknak!

Baros Gyula

Csöndes Pál: Goethe és más német költők verseiből. (Amicus kiadása. 1923.) Csöndes Pál még küzd a formával. Nyelve nem eléggé hajlékony, nem eléggé kifejező s a vers lelke fáradt visszhangként szól a darabos szavak, sorok közt. Gyakran vannak efféle rímei *gém: ér, mélyen: elmém, beözönlik: rémit, szövöm: vakmerőbbön (!)*. Ez már magában akadály, hogy egy dal szépsége, mit a fordító érzett, másnak is szépségévé váljék. S a rímekért, a ritmusért alig kárpót-lobensőbb érték. Ach, ich bin des *Treibens* müde! — mondja Goethe a *Vándor esti dalá*-ban. Mikor lesz már *utam vége!* — fordítja Csöndes. Den, der *doppelt* elend ist, *doppelt* mit Erquickung füllest; itt egy szó isméltésében van a gondolati, zenei hangsúly. Csöndesnél mind a kettő elvész s az egész vers egyensúlyja megbillen: *Nagyonis* nagy nyomorút *kétszeresen* gyógygyító.

Modorosság is bőven akad. *Kedves szeme. Kitépek kedvestől. Csorduló-értre, stb.*

Az archaizált Gryphius-versek elég sikerültek; a patinázás sok helyt valószínűleg hat. Teljesen jó fordítása, melyen ne látszanék, hogy fordítás, talán egy sincsen, de vannak szép sorai. Csöndes Pál költői lélek, kötetéből kiérzik az áhitat; de még nem költő. Azzá lehet, ha sokat olvas, szigorúbb kritikusa önmagának s nem elégszik meg a versek első visszhangjával, hanem hetekig, hónapokig érlel gondolatot és melódiát. Könyvét úgy olvastuk, mint biztató ígéretet. *Vajthó László.*

Farkas Gyula: Forrongó lelkek. (Cserkészkönyvtár. 1923. Együttal németül: *Gärende Seelen.* Berlin. Der Weisse Ritter Verlag. Berlin 1923.)

Ha ezt a kis regényt értékelni akarjuk, nem szabad csak irodalmi szemszög alá fognunk. A cserkészeti szellemi terméke s így nem vonatkoztható el az ifjúsági mozgalom lelkiindítékaitól. Minden sorában a cserkészvezető hite lüktet. Mondani- valóját, meseformáját maroknyi táborának feléje táruló lélekalkatára szabta. A cserkészmozgalmat jelentőségében és nevelőerejében méltatni nagy feladat lenne. Ahhoz mélyen kellene tekintenünk a daloló, vándorló és táborozó őrök lelkületébe. Nem könnyű hivatás ebben a serdülő, forrongó világban utat találni, utat mutatni. Ez a kis irodalmi termék pedig csak ilyen megmondolások árán közelíthető meg keletkezésének értelmezésében. A Forrongó lelkek története a cserkészparancsnok megszerkesztett meséje, amelyet tábortüznél mond el apródainak. Az élet nem bontakozik elő benne művészileg megragadott mélységeiben, rejtelmes hatalmaktól vezetett különös vonalaiban. Egyszerű, szinte naiv ideológia szerint váltják fel egymást hitlenségek és hitek, vétkek és erények. Cserkészszempontból ez így van rendjén. A parancsnok meggyőződése vezeti a tollat: így kell a gyermekekkel bánni, így lehet velük a cserkészeten belül bánni. Ezt a pedagógiai hitet testesíti meg Magyar tanár, ezért kell eltévelyednie Szentmarjaynak, mert így domborodik ki a cserkészeti egyenlőséget, nemességet, bátorságot, lelki nagyságot teremtő ereje. — Itt-ott előcsillan egy-

egy mély lelki motívum az ifjúság vergődésében, a tanártípusokban. Ez rést nyit abba az alakuló, kifejlődő életbe, amely a középiskolai pad-sorok tényezői között teljesedik. Mélyen emberi jelenségek rejtőznek ott, de a Forrongó lelkek világa a cserkészparancsnok tollán nem tud önálló légkörré kibontakozni. Mindig a cserkészgondolaté az elsőség. Sokat, amit tud és lát az író, elhallgat ezért, a művészetet csábító alkalmakat elkerüli, hogy cserkészeit taníthassa. Az irodalmi ismertetésnek itt meg kell állnia. De akik a lelki csödben vadudó Európa ifjúságának sorsát kissé szívükön viselik, megértik ezt a kis regényt, törekvését szeretettel látják. Hisz kevesen vannak, akik irodalmi siker helyett utat akarnak találni az emberiség jövő nemzedékének.

— mm —

Walther von Molo: Die Liebes-symphonie. (Kleinere Romane. Albert Langen. München, 1922.) Walther von Molo kemény egvéniség. Határozott vonalakban rajzolja meg regényeit. Trilógiájában (Ein Volk wacht auf) világtörténelmi perspektívákban népe küzdelmét vázolta. Ebben a kis kötetben a mindennapos élet lelki harcterére vezet, ahová nem egykönnyen hatolhat felületesen szemlélődő. Egyszerű keretek között peregnek le a kis drámai életsorsok. Mindannyiban az élet vágya küzködik, fel szeretne szabadulni, meg szeretne dicsőülni, de meg-megtöri ezer apró kis szenvedély, érzéktelenség, elmarasztalja társadalmi szervezetünk szociális és morális labirintusába. Nem olyan egyszerű élni.

Walther von Molo expresszionista. Amikor az emberi lelket rajzolja, csak a legbensőbb indítékokat ragadja meg. Ezeket magvasan, tömören kiemeli s így történéseit úgy-szólván geometriai-vonalak megszá-bott egymáshajlásában szemlélteti. Előadásának ez lüktető drámaiságot kölesönöz. Apró tömondatokban, mintegy gyújtópontokban összege-ződnek az élet fordulatai. Mint az ütemek pattognak ezek a kidomborított képletek. Ez az ütemesség végig-lüktet a kis regényeken, magával ragad és visz gyújtóponttól gyújtópont-ra. A kis életdrámák érverése áthat saját lelkünk ritmusára. — Az ilyen előadásmódnak megfelelő tár-gya csak az élet mélységeiből fakad-